

**Dr. Ágoston Zsuzsanna – Dr. Deli Judit – Dudás Zoltán
– Dr. Lantai Csilla – Dr. Náday Erika**

Az örökbefogadás szabályozásának változásai

Az elmúlt két és fél év során az örökbefogadások területén több fontos változás történt. A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvénynek és végrehajtási rendeleteinek 2011. január 1-jén hatályba lépett módosításai több területen pozitív változást eredményeztek. Ilyen változás, hogy egyértelművé váltak az örökbe fogadhatóvá nyilvánítás szabályai, ami lehetővé teszi, hogy a gyermekek minél fiatalabb életkorban örökbe fogadhatók váljanak, ezt követően örökbefogadásuk megtörténjen. A 2011. évben a KSH adatai szerint az elmúlt évekhez képest 10%-kal nőtt a gyermekvédelmi gondoskodásból örökbe fogadó családba került gyermekek száma (2010.: 443 gyermek, 2011.: 497 gyermek). A 2012-ben további számbeli növekedések várhatóak a november végi adatok alapján.

Ugyancsak változás és újítás az örökbefogadói gyes. Az intézkedés bevezetése elősegíti a 3 évesnél idősebb, több traumán átesett, különböző mértékben sérült kisgyermekek hazai örökbefogadását. Az örökbefogadói gyes lehetővé teszi, hogy a 10. életévét még be nem töltött gyermek örökbefogadását követően az örökbe fogadó szülők valamelyike 6 hónap időtartamban akkor is igénybe vegye a gyest, ha az általános szabályok szerint (a gyermek életkora miatt) arra már nem lenne jogosult, vagy 6 hónagnál rövidebb időre lenne jogosult. Egyre több örökbe fogadó él ezzel a lehetőséggel.

2011-ben nagyon hangsúlyos lépések történtek az örökbefogadásban közreműködő szervezetek adatkezelésének módosításával, sokkal átláthatóbbá vált működésük. A titkos örökbefogadás előmozdításáért felelős szervek – területi gyermekvédelmi szakszolgálat, az országos örökbefogadási nyilvántartást vezető szerv és a nem-

zetközi örökbefogadási ügyekben eljáró központi hatóság – együttműködési kereteinek és módjának meghatározásával hatékonyabb lett a gyermekek hazai, valamint ha erre nincs lehetőség, külföldre történő örökbefogadásának előmozdítása. Az elmúlt évben informatikai fejlesztések is segítettek az adatbázisok átjárhatóságának megteremtését.

A családról és a gyámságról szóló 1952. évi IV. törvény (Csjt.) – az egyes családjogi és cégjogi eljárások egyszerűsítéséről szóló 2012. évi LXXXV. törvény általi – 2013. január 1-jén hatályba lépő módosítása az örökbefogadás joghatásaival kapcsolatban szintén pozitív változásokat eredményez. Az örökbe fogadott gyermek vagy már felnőtt személy származása megismeréséhez való jogának szabályozása esetén differenciáltabbá válik a szabályozás, az ügyfelek jogai nagymértékben bővülnek. Az örökbe fogadott részéről ez azt jelenti, hogy minden esetben tájékoztatást kaphat arról, hogy örökbe fogadták-e, él-e vér szerinti szülője, vannak-e testvérei. A vér szerinti szülő hozzájárulása esetén tájékoztatást kaphat annak adatairól, a testvér hozzájárulása esetén annak adatairól. A testvér adatairól tájékoztatás független a vér szerinti szülőről való tájékoztatástól, vagyis annak hozzájárulása nem szükséges (kivéve, ha a kiskorú testvérnek ő a törvényes képviselője). Az örökbe fogadott gyermek tájékoztatást kaphat a vér szerinti szülőnek az örökbe fogadott egészsége szempontjából jelentős egészségügyi adatairól akkor is, ha a szülő ahhoz nem járult hozzá, vagy nem él.

A módosítás kimondja, hogy a szülő felügyeleti joga az örökbefogadást követően nem áll vissza, így az örökbefogadás felbontását követően nem kell az örökbe fogadhatóvá válásához szükséges eljárásokat ismét lefolytatni, a gyermek rövid időn belül ismét örökbe fogadó családba kerülhet.

A külföldön történt örökbefogadás magyarországi elismerése az örökbe fogadott nagykorúvá válását követően nem volt megoldott. Az eljáró hatóságok – névváltoztatási kérelmek formájában – évente 25-30 ilyen ügygel szembesülnek, amelyek tipikusan házastárs által, külföldön történt örökbefogadást követően merülnek fel. Az alábbi két esetben az elismerés jelenleg vagy nem biztosított, vagy nehézkes:

- magyar örökbefogadó külföldön fogad örökbe kiskorú magyar állampolgárt, és e kiskorú magyar állampolgár már nagykorúként Magyarországon kéri a külföldön történt örökbefogadása elismerését;
- külföldi örökbefogadó külföldön fogad örökbe kiskorú magyar állampolgárt, és e kiskorú magyar állampolgár már nagykorúként Magyarországon kéri a külföldön történt örökbefogadása elismerését.

A Csjt.-módosítással a külföldön történt örökbefogadás magyarországi elismerése az örökbe fogadott nagykorúvá válását követően nem névváltoztatási ügyként jelenik meg, hanem a névváltoztatást megalapozó örökbefogadás elismeréseként. Így nem csak névváltozás, hanem valamennyi örökbefogadási joghatás elismerése megvalósul.

2013 első félévében a magyar közigazgatást érintő Magyar Zoltán Program Egyszerűsítési Programjának keretében az örökbefogadási eljárások tekintetében további egyszerűsítő szabályok várhatók. Évente mintegy 1100 gyámhivatali eljárás esetében az ismételt környezettanulmány elhagyásával csökkenthetők az eljáró szervek és az ügyfelek adminisztratív terhei. A korábbi szabályozáshoz képest változás, hogy az alkalmasság megállapításáról rendelkező gyámhivatali határozat 2 (+ 1 év meghosszabbítás) helyett 3 évig lesz érvényes, amely további egy évvel meghosszabbítható. Tekintettel arra, hogy a várakozási idő az örökbe fogadni szándékozók jelentős részénél meghaladja a 2 évet, a módosítás által nem lesz szükség arra, hogy a várakozási idő alatt ismételt kérelmet nyújtsanak be, illetve újabb vizsgálatok, gyámhivatali eljárások lefolytatására kerüljön sor. Az örökbefogadás előtti eljárás egyszerűsítése során maradéktalanul érvényesült az a szempont, hogy az örökbefogadásra jelentkezők alkalmasságának megállapítására körültekintő, a családba kerülő gyermek érdekeit maximálisan figyelembe vevő vizsgálatok alapján kerüljön sor. A területi gyermekvédelmi szakszolgálat és a gyámhivatal továbbra is folyamatosan figyelemmel kísérik az örökbefogadásra jelentkezők, valamint a várakozók életkörülményeit, és változás

esetén megejtik a szükséges vizsgálatokat, eljárásokat. Ily módon az ügyfelek és a hatóság adminisztratív terheinek csökkentése mellett a döntés megalapozottságát is szolgálják a módosítások.

Az örökbefogadás előtti eljárás egyszerűsítése egyes eljárási cselekmények elhagyásával, az eljárás menetének pontosításával, illetve az eljárás eredményeként meghozott alkalmassági határozat hatályának meghosszabbításával valósul meg. Az örökbefogadás előtti eljárásra vonatkozó szabályozás módosításának célja a gyámhivatal eljárási cselekményeinek csökkentése, ezáltal az örökbe fogadni szándékozók adminisztrációs terheinek csökkentése. Az egyszerűsítéssel egyidejűleg kiemelt szempontként érvényesül az örökbefogadásra való alkalmasságról szóló hatósági döntés megalapozottságának biztosítása.

A jelenleg hatályos szabályozás szerint a területi gyermekvédelmi szakszolgálat az ügyfél kérelmét és a lefolytatott vizsgálat eredményét igazoló iratokat – környezettanulmányt, pszichológiai vizsgálat eredményét, háziorvosi igazolást, az örökbefogadás előtti tanácsadás és felkészítő tanfolyam eredményes elvégzését igazoló iratot – az alkalmasságra vonatkozó javaslatával együtt megküldi az ügyfél lakóhelye szerint illetékes gyámhivatalnak. A gyámhivatali eljárás megindítását követően az örökbe fogadni szándékozónak csatolniuk kell a jövedelmi viszonyaikról szóló igazolást, gyámhivatali meghallgatáson kell megjelenniük, valamint a gyámhivatal maga is környezettanulmányt végez az örökbefogadásra jelentkező ügyfeleknél. Az eljárás során tehát a körülmények változásától függetlenül két alkalommal kerül sor a környezettanulmány készítésére. Ha az örökbefogadásra már alkalmas ügyfél lakóhelyet változtat, az alkalmasság felülvizsgálatáról rendelkező eljárási szabályok szerint is mind a területi gyermekvédelmi szakszolgálat, mind a gyámhivatal által szükséges környezettanulmányt készíteni. A módosítással az eljárás egyszerűsítése oly módon valósul meg, hogy a gyámhivatal a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által elvégzett és megküldött környezettanulmányt használja fel eljárása során. Főszabályként a gyámhivatal nem készít ismételten környezettanulmányt, csak abban az esetben kerül erre sor, ha a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által felvett környezettanulmány óta változás következett be az ügyfelek lakáskörülményeiben, illetve ha a tényállás tisztázása szempontjából a gyámhivatal ezt szükségesnek tartja a döntéséhez. Ezáltal az örökbefogadásra jelentkező ügyfeleknek csak egy alkalommal kell rendelkezésre

állniuk az alkalmasság megállapításához szükséges környezettanulmány elvégzése céljából, a gyámhivatali eljárás is gyorsabbá válik ezen eljárási cselekmény elhagyásával. Az alkalmasság felülvizsgálata során is főszabályként csak a területi gyermekvédelmi szakszolgálat környezettanulmánya alapján hozza meg határozatát a gyámhivatal. A döntés megalapozottsága ezzel nem sérül, mivel a területi gyermekvédelmi szakszolgálat továbbra is az alkalmassági vizsgálat megkezdésekor elkészíti a környezettanulmányt, illetve a körülmények változása esetén szükség szerint megmarad a gyámhivatal lehetősége is környezettanulmány készítésére.

A jelenleg hatályos szabályozás szerint abban az esetben, ha az örökbefogadásra jelentkező ügyfél a területi gyermekvédelmi szakszolgálat által lefolytatott vizsgálat szerint lakáskörülményei, betegsége vagy pszichológiai okok miatt alkalmatlan az örökbefogadásra, ahhoz, hogy a szakszolgálat megküldje ezen javaslatát a gyámhivatal számára, az ügyfélnek ugyanúgy el kell végeznie az örökbefogadásra felkészítő tanfolyamot, mint azoknak a jelentkezőknek, akik esetében a szakszolgálat javasolni fogja az alkalmasság megállapítását. Az ügyfél a gyámhivatali eljárásban kérheti igazságügyi szakértő kirendelését a pszichológiai alkalmasság ismételt vizsgálata céljából. Az örökbefogadásra felkészítő tanfolyam költsége jelenleg körülbelül 20 000 forint/fő, melyet az ügyfélnek kellene állnia. Ez a szabályozás hátrányos az ügyfélre nézve, mivel a tanfolyam költségét akkor is állnia kell, ha végül a gyámhivatali eljárás eredményeként az alkalmatlanságát állapítják meg. Továbbá bizonytalanságot és visszásságot okoz, hogy a tanfolyam elvégzését követően az ügyfél olyan tanúsítványt kap, mely szerint a végzettsége örökbefogadó szülő, abban az esetben is, ha a gyermekvédelmi szakszolgálat valamely más okból nem javasolja a gyámhivatalnak a jelentkező alkalmasságának megállapítását. A módosítás révén ha a területi gyermekvédelmi szakszolgálat az örökbefogadásra jelentkező alkalmatlanságára tesz javaslatot a gyámhivatalnak, a jelentkezőnek tanfolyamot csak abban az esetben kell elvégeznie, ha a gyámhivatal a lakhatási és életkörülményeit örökbefogadásra megfelelőnek találja, illetve, ha a kirendelt pszichológus szakértő véleménye szerint az örökbefogadásra alkalmas. A gyámhivatal az előtte folyó eljárást felfüggeszti annak érdekében, hogy a kérelmező a tanfolyam eredményes elvégzését igazoló iratot csatolhassa. Ezáltal kiküszöbölhető az a visszásság, hogy az ügyfél elvégzi saját költségén a tanfolyamot,

majd ezt követően a gyámhivatal egyéb okok miatt elutasító döntést hoz. Továbbra is biztosított marad azonban az, hogy örökbefogadásra való alkalmasságot kizárólag azon személynél lehet megállapítani, aki a felkészítő tanfolyamot eredményesen elvégezte. Az a rendelkezés, hogy a szakszolgálat az alkalmatlanságról szóló javaslatát csak az ügyfél kérelmére továbbítja a gyámhivatalnak, azért kerül be a szabályozásba, mert maga az örökbefogadási eljárás kérelemre indul, tehát az ügyfél az eljárás bármely szakaszában dönthet úgy, hogy nem kívánja az eljárás folytatását.

A gyámhivatal örökbefogadásra való alkalmasságot megállapító határozata a hatályos rendelkezések szerint két évig hatályos, mely – amennyiben az örökbefogadásra nem került sor – az ügyfél kérelmére és a területi gyermekvédelmi szakszolgálat javaslatára további egy évvel meghosszabbítható. Az országos örökbefogadási nyilvántartás adatai alapján a várakozási idő, vagyis amíg egy alkalmassági határozattal rendelkező, örökbe fogadni szándékozó számára gyermek örökbefogadását felajánlják, illetve az örökbefogadást engedélyezik, átlagosan a 2 évet meghaladja. Ha pedig 3 éven belül sem kerül sor az örökbefogadásra, az alkalmasság megállapítására irányuló eljárást az örökbefogadási tanácsadason és tanfolyamon való részvétel kivételével megint le kell folytatni. Az alkalmassági határozat hatályát egy évvel indokolt meghosszabbítani, ennek eredményeként az örökbe fogadni szándékozó alkalmasságáról szóló határozat 3 évig hatályos, amely további egy évvel meghosszabbítható. Ezáltal jelentősen csökkenthető az eljárások száma, az ügyfeleknek nem kell ismételt kérelmet előterjeszteniük, és személyi és lakáskörülményeik ismételt vizsgálatát lehetővé tenniük azon idő alatt, amíg gyermek örökbefogadására várakoznak, továbbá a szakszolgálatnak sem kell ismételt vizsgálatot lefolytatni, és javaslatot készíteni a gyámhivatal számára a nyilvántartásában várakozó ügyfelek vonatkozásában. A gyámhivatali eljárások száma is jelentősen csökken ennek következtében, mivel nem szükséges az alkalmasság meghosszabbításáról, illetve az alkalmasság megállapításáról újból rendelkezni.

Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás egyszerűsítése lehetővé teszi a terheességét titkoló, válsághelyzetben lévő várandós anya titkának megtartását, mely évente mintegy 70-80 krízishelyzetben lévő anyát érint. Csökkenni az örökbe fogadni szándékozók adminisztratív terhei az eljárási szabályok változásával, mert a gyermekkel való barátkozás



időszakában elfogadják a már korábban elkészült környezettanulmányt, és a gyámhivatal szerzi be az anyakönyvi kivonatot, amely mintegy 750-800 örökbefogadást érint. Az ügyfelek adminisztratív terheit csökkenti továbbá, hogy a házastársa vagy rokona gyermekét örökbe fogadni szándékozó mintegy 150 személy számára a területi gyermekvédelmi szakszolgálat ingyenesen biztosítja a tanácsadást és az előírt vizsgálatok elvégzését. Az újszülött gyermek érdekeire tekintettel csökken az örökbefogadó családhoz történő kihelyezésének eljárási határideje 8 napra, amely mintegy 260 gyermeket érint.

Az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás egyszerűsítése a titkolt terhességre vonatkozó eddigi hiányos szabályozás kiegészítésével, az eljárás menetének pontosításával, az örökbe fogadni szándékozókra háruló iratbeszerzési terhek csökkentésével valósul meg. A hatályos szabályozás lehetővé teszi a terhességét szűkebb vagy tágabb környezete előtt eltitkoló, válsághelyzetben lévő várandós anya számára, hogy ha szeretné, hogy gyermekét örökbe fogadják, nem a lakóhelye, hanem a szülés helye szerinti gyámhivatalnál teheti meg az örökbefogadáshoz hozzájáruló nyilatkozatát. Titka azonban jelenleg nem megtertartható, ugyanis a gyermek lakcím-, tájkaártyáját és egyéb iratait a vér szerinti szülő lakóhelyén kézbesítik, mivel a gyermek lakóhelye az anya lakcímével megegyező kell, hogy legyen, más lakcímet csak bíróság vagy gyámhatóság állapíthat meg a gyermek számára. A terhesség eltitkolását veszélyezteti továbbá, hogy a gyámrendelés során a gyermek vagyonáról leltárt is kell készíteni, ezen kívül a családi jogállás rendezése céljából az anyakönyvi hivatal értesíti az anya lakó-

helye szerinti gyámhatóságot. A tervezett módosítás lehetővé teszi a terhességét titkoló, válsághelyzetben lévő várandós anya számára, hogy gyermeke születése előtt bármelyik gyámhivatal előtt kérelmezhesse azt, hogy a gyámhivatal születendő gyermeke lakóhelyéül a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat székhelyét állapítsa meg. Az anya gyermeke megszületését követően – feltéve, hogy terhességét továbbra is titkolja – a kórházban átadja a gyermek anyakönyvezéséhez a gyermek lakóhelyét megállapító határozatot. Ennek alapján a gyermek lakóhelyéül a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálatot állapítja meg a gyámhivatal. A fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat számára a módosítás új feladatként írja elő a gyermek iratainak megőrzését, és gyámhivatali határozat alapján a gyermek törvényes képviselőjének történő átadását. Az egyszerűsítési munkacsoport számára indokoltnak tűnt a húsz területi gyermekvédelmi szakszolgálat közül egynek a feladataként nevesíteni a gyermek számára érkező iratok megőrzését és továbbítását a gyermek törvényes képviselője számára. A törvényes képviselő a gyermek sorsának rendezésétől függően lehet maga a vér szerinti szülő, amennyiben nevelni kívánja gyermekét, valamint lehet az örökbefogadó szülő vagy gyám.

Az örökbefogadás engedélyezésére vonatkozó gyámhivatali eljárási szabályok szerint a gyermek kötelező gondozási időre kihelyezése előtt az örökbefogadást engedélyező gyámhivatal környezettanulmányt készít az örökbefogadók lakóhelyén. Az esetek többségében az örökbefogadás engedélyezésére illetékes gyámhivatal nem az örökbefogadók lakóhelye szerinti gyámhivatal, sőt az örökbefogadások jelentős

résznél másik megyében, akár távolabbi országrészben ismerkednek az örökbe fogadni szándékozők a gyermekkel. Emiatt az örökbefogadók számára nehézséget jelent az örökbefogadási eljárás során a gyermekkel történő ismerkedést megszakítva lakóhelyükre hazautazni a környezettanulmány elkészítése céljából. A környezettanulmány elkészítése az eljárás megindítását követően újszülött gyermekek esetében napokkal késleltetheti a gyermek kihelyezését a leendő örökbefogadó családba. A tervezett módosítás lehetővé teszi, hogy a gyámhivatal a kötelező gondozásra kihelyezésről az örökbe fogadni szándékozőkkal egyébként is kapcsolatban álló területi gyermekvédelmi szakszolgálat egy hónapnál nem régebbi környezettanulmánya alapján döntsön, így már az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás megindításakor a gyámhivatal rendelkezésére állhat az örökbefogadók körülményeit feltáró környezettanulmány.

A gyámhivatal a felek kérelmének benyújtását követően 15 napon belül dönt a gyermek kötelező gondozásba történő kihelyezéséről. A tervezett módosítás szerint hathetes életkornál fiatalabb gyermekek esetében a gyámhivatal a kérelem benyújtásától számított 8 napon belül dönt a gyermek örökbefogadó családba kihelyezéséről, mivel ezekben az esetekben nincs szükség a kihelyezést megelőző hosszabb ismerkedésre az örökbefogadó és a gyermek között. További érv a rövidebb ügyintézési idő mellett, hogy az egészséges gyermek ellátását a kórházak nem minden esetben tudják vállalni a gyermek örökbefogadó családba helyezéséig, emiatt adott esetben szakellátásba utalása válhat szükségessé, amely ellentétes az újszülött érdekeivel.

Az örökbe fogadni szándékozők eljárással kapcsolatos terheit csökkenti a tervezett módosítás azzal, hogy a közigazgatási eljárási törvénnyel összhangban egyértelműen a gyámhivatal feladatává teszi belöldi születés és házasságkötés esetén az anyakönyvi kivonatok beszerzését – így az örökbe fogadni szándékozőknak nem a gyermekkel történő ismerkedés vagy a gondozásra kihelyezés idején kell születésük, illetve házasságkötésük helyére elutazniuk az anyakönyvi kivonat beszerzése céljából. Külföldön történt születés vagy házasságkötés esetében kell csak azokat az ügyfélnek becsatolnia, mert annak beszerzése aránytalan nehézséggel járhat a hatóság számára, és az ügyintézés idejét is jelentősen meghosszabbíthatja.

Rokon, illetve házastárs által történő örökbefogadás esetében a gyámhivatal egy eljárásban dönt az örökbe fogadni szándékoző alkalmasságáról és az örökbefogadásról. Az eljárása során az ügyfél nyújtja

be az örökbefogadói alkalmasságra vonatkozó pszichológiai véleményt, melynek költsége – amennyiben nem a területi gyermekvédelmi szakszolgálatnál kéri a vizsgálat elvégzését – őt terheli. Szakmai szempontból aggályos, hogy abban az esetben, ha nem a területi gyermekvédelmi szakszolgálat pszichológusa véleményezi az alkalmasságot, arról gyakran örökbefogadások területén jártassággal nem rendelkező pszichológus ad véleményt. További problémát jelent ezen eljárások esetén, hogyha az ügyfél az örökbefogadás engedélyezése iránti kérelem benyújtása előtt kéri a vizsgálat elvégzését, és utólag, a gyámhivatali eljárás során tisztázódik, hogy nincsenek meg az örökbefogadás engedélyezéséhez szükséges feltételek – például a szülő nem járul hozzá gyermek örökbefogadásához –, akkor feleslegesen történtek meg a vizsgálatok. A módosítás értelmében ezért rokoni és házastársi örökbefogadás esetében a gyámhivatal az örökbefogadás engedélyezése iránti eljárás megindítását követően az alkalmassági vizsgálat elvégzésére az erre szakmai kompetenciával rendelkező területi gyermekvédelmi szakszolgálatot keresi meg, és a szakszolgálat véleményére alapozva hozza meg döntését. Ebben az esetben a vizsgálatok elvégzésének nincs költségvonzata az ügyfél számára, valamint az alkalmassági vizsgálatot örökbefogadások terén jártas szakemberek végzik. Az alkalmassági vizsgálatra a továbbiakban már csak akkor kerül sor, ha az örökbefogadás jogi feltételei egyébként fennállnak.

A terhességét eltitkoló, válsághelyzetben lévő várandós anya titkának megőrzése érdekében tervezett módosításokhoz kapcsolódóan lehetőség nyílik rá, hogy az anyakönyvvezető – a gyámhatóság számára történő adatszolgáltatása során – az apa adatai nélkül anyakönyvezett gyermekről való tájékoztatást a jelenlegi szabályozás szerinti nyolc nap helyett a gyermek születésétől számított négy hónap elteltével küldje meg az anya lakóhelye szerint illetékes gyámhatóság számára, feltéve, hogy közben a gyermek családi jogállása örökbefogadással vagy egyéb módon nem rendeződött. Mindezt abban az esetben, ha a terhességét eltitkoló, válsághelyzetben lévő várandós anya kérelmére születendő gyermeke lakóhelyéül a járási gyámhivatal a fővárosi területi gyermekvédelmi szakszolgálat székhelyét állapította meg. Ezzel a rendelkezéssel elkerülhetővé válik, hogy a terhességét eltitkoló anyát a gyermek családi jogállásának rendezése érdekében beidézzék a lakóhelye szerinti gyámhatóság.

A nemzetközi örökbefogadással kapcsolatos szabályozás rendkívül bürokratikus eljárásra kötelezte a magyar hatóságokat és az ügyfeleket is azokban az

esetekben, amikor a joghatósággal rendelkező külföldi hatóság már engedélyezte az örökbefogadást. A külföldi hatóság döntését követően a magyarországi eljárást gyakran nem is folytatták le az ügyfelek, előfordult, hogy csak névváltoztatást kértek, ami azt jelenti, hogy az anyakönyvi bejegyzések nem változtak. A korábbihoz képest jelentős változás, hogy ha a külföldi döntést a gyámhivatal jóváhagyja, a gyermek ezáltal azonnal újraanyakönyvezhető lesz, valamint lehetőség nyílik a kedvezményes honosítására.

Azoknak az örökbefogadási eljárásoknak az egyszerűsítése valósul meg e két egyszerűsítés által, amelyek során magyar állampolgár fogad külföldi állampolgárságú gyermeket örökbe, vagy külföldi állampolgár fogad magyar állampolgárságú gyermeket örökbe, oly módon, hogy külföldön már lefolytatták az eljárást, és a joghatósággal rendelkező külföldi hatóság már engedélyezte az örökbefogadást. A külföldi állampolgár által magyar állampolgár örökbefogadására, valamint magyar állampolgár által külföldi állampolgár örökbefogadására irányuló eljárásokat alapvetően a 2005. évi LXXX. törvénnyel kihirdetett, a gyermekeknek a nemzetközi örökbefogadások terén való védelméről és az ilyen ügyekben történő együttműködésről szóló, Hágában, 1993. május 29. napján kelt Egyezmény szabályozza. Ezekre az eljárásokra nem terjed ki az egyszerűsítés, mert ezeket az örökbefogadásokat a jogszabály erejénél fogva el kell ismernie a részes államoknak, így Magyarországnak is. Az egyszerűsítés a külföldi hatóság által engedélyezett rokoni, házastársi örökbefogadásokat, valamint azokat az eljárásokat célozza, melyeknél az örökbefogadó vagy az örökbe fogadott olyan államnak a polgára, amely az Egyezménynek nem részese. Ezekben az ügyekben jelenleg a gyámhatóság eljárása hosszadalmas és bonyolult. A cél az, hogy a jövőben a külföldi hatóságok által meghozott döntések jogszerűségét vizsgálja csak a magyar gyámhatóság, ne folytasson le ismételt örökbefogadási eljárást.

A hatályos rendelkezések szerint, ha egy magyar állampolgár külföldön külföldi állampolgárságú gyermeket fogad örökbe, vagy külföldi állampolgár magyar állampolgárságú gyermeket, akkor ahhoz, hogy a gyermeket Magyarországon anyakönyvezzék (és hátralevő életében ne két identitása legyen) le kell folytatni Magyarországon is a teljes örökbefogadási eljárást. Be kell szerezni azokat az iratokat, melyek az örökbefogadás engedélyezéséhez egyébként is szükségesek (pl. környe-

zetanulmány, jövedelemigazolás, annak igazolása, hogy az örökbefogadó alkalmas az örökbefogadásra stb.). Az iratokat le kell fordíttatni magyarra, ami jelentős költséget ró az ügyfélre, majd kérni a magyar gyámhatóságtól az örökbefogadás jóváhagyását. Szükséges a személyes jognyilatkozat is. Ez az eljárás felesleges, hiszen egy alkalommal – a külföldi hatóság által meghozott eredeti döntés előtt – már beszerezték a szükséges iratokat, a külföldi hatóság vizsgálta a körülményeket, és azok alapján döntött. Ha az örökbefogadó valamilyen okból nem tud a magyar gyámhatóságon személyesen nyilatkozni, akkor az örökbefogadás hazai engedélyezésére jelenleg nincs lehetőség. Az egyetlen megoldás a névváltoztatási kérelem, de ebben az esetben csak a gyermek nevét lehet megváltoztatni – a szüleiire vonatkozó bejegyzést nem –, így két különböző anyakönyvi kivonata lesz. Ennek az ésszerűtlen, bürokratikus eljárásnak az egyszerűsítése a cél.

A jelenleg hatályos nemzetközi magánjogi jogszabályok alapján magyar állampolgár nem magyar állampolgárt, illetve nem magyar állampolgár magyar állampolgárt a magyar gyámhatóság engedélyével vagy külföldi hatóságnak a magyar gyámhatóság által jóváhagyott engedélyével fogadhat örökbe. A nemzetközi magánjogi törvény erejű rendelet alapján nem magyar állampolgár magyar állampolgárt csak a magyar gyámhatóság jóváhagyásával fogadhat örökbe. A hivatkozott jogszabályban az „engedélyezés”, „jóváhagyás” a teljes örökbefogadási eljárás lefolytatását feltételezi.

Az egyszerűsítést követően abban az esetben, ha az örökbefogadást a külföldi fél állampolgársága szerint illetékes hatóság már engedélyezte, a gyámhivatal csak azt vizsgálja, hogy a döntés a magyar jogban foglaltaknak is megfelel-e, és az örökbe fogadott még kiskorú-e. A nagykorú örökbe fogadott az örökbefogadást engedélyező külföldi határozat elismerését kérheti. A módosítás azt jelenti, hogy csak a külföldi engedélyező határozatot kell benyújtaniuk az ügyfeleknek – a jelenlegi eljárástól jelentősen eltérő módon, amikor rendkívül sok iratot kell fordítással ellátva benyújtani. Ráadásul olyan iratokat, amelyeket egy korábbi eljárás során már egy külföldi hatóság alaposan megvizsgált.

Az elmúlt időszakban bevezetett és jelenleg bevezetni tervezett jogszabályok tovább erősítik azt az elgondolást, hogy a gyermeknek a legmegfelelőbb gondozási helyet egy szerető család keretein belül lehet megteremtteni.